OIKEUSMINISTERIÖ

LISÄSELVITYS HE 6/2020 vp

Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto
Erityisasiantuntija Anne Kohvakka

21.12.2020

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 6/2020 vp)

Lisäselvitys

Oikeusministeriö esittää lakivaliokunnalle 11.12.2020 kuulemisen perusteella lisäselvityksenä seuraavaa.

Vankeuslain muutoksenhakusäännökset sekä vankeuslain muutosten aikataulu

Vankeuslain muutoksenhakusäännökset uudistettiin vuonna 2015 voimaan tulleilla lainmuutoksilla (He 45/2014 vp). Säännöksiä muutettiin siten, että pääsääntöisesti vankia koskeviin päätöksiin voi hakea muutosta. Erikseen säädettiin päätöksistä, joihin ei voi hakea muutosta. Perustuslakivaliokunta totesi esityksestä antamassaan lausunnossa PeVL 34/2014 vp. muutoksenhakukielloista seuraavaa: ”Perustuslain kannalta hyväksyttävistä muutoksenhakuoikeuden rajoituksista on mahdollista säätää lakiin otettavilla yksilöidyillä muutoksenhakukielloilla (PeVL 20/2005 vp, s. 8/I). Muutoksenhakukieltoja koskevaa sääntelyä on arvioitava perustuslain 21 §:n sen säännöksen kannalta, jonka mukaan jokaisella on oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Muutoksenhakukieltoa koskevat säännösehdotukset on perusteltu hallituksen esityksessä, ja ne ovat yksilöityjä ja täsmällisiä (PeVL 10/2012 vp, s. 7). Esityksen perusteluissa on asianmukaisesti arvioitu muutoksenhakukieltojen suhdetta perustuslakiin ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöön. Ehdotetut muutoksenhakukiellot eivät ole perustuslain 21 §:n 1 momentin kannalta ongelmallisia.”

Näin ollen voimassa olevat muutoksenhakukiellot on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Vankeuslain 20 luvun 2 §:n 8 kohdassa säädetään muutoksenhakukiellosta kirjeen lukemista ja puhelun kuuntelemista koskeviin päätöksiin. vankeuslain 20 luvun 2 §:n 7 kohtaan lisättäisiin säännös muutoksenhakukiellosta maksukortin käyttöä koskeviin päätöksiin. Muutoksenhaku ei olisi mahdollista 9 luvun 3 a §:n 2 momentin mukaisesta maksukortin käytön valvontaa koskevasta päätöksestä. Maksukortin 9 luvun 3 a §:n 1 momentin mukaisessa valvonnassa kyse on tosiasiallisesta hallintotoiminnasta. Muutoksenhakukielto maksukortin käytön valvontaa koskevasta päätöksestä olisi perusteltu vastaavasti kuten vangin yhteydenpitoa ulkopuolelle koskevissa säännöksissä sen vuoksi, että valvonta jättää näissä tilanteissa viranomaiselle laajan harkintavallan, jossa turvallisuusnäkökohdilla on suuri merkitys.

Tästä esityksestä antamassaan lausunnossa PeVL 36/2020 vp perustuslakivaliokunta on pitänyt ehdotettua muutoksenhakukieltoa hyväksyttävänä.

Lausunnossaan perustuslakivaliokunta pitää tärkeänä, että oikeusministeriössä selvitetään kokonaisuutena vankeuslain mukaisten turvallisuus- ja valvontatoimien laillisuusvalvonta sekä muutoksenhakusäännösten yhteensopivuus perustuslain 21 §:n oikeusturvasääntelyyn ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin.

Oikeusministeriössä on vuoden 2020 aikana laadittu arviomuistiota vankeuslain muutostarpeista. Arviomuistio on tarkoitus saada valmiiksi keväällä 2021 ja käynnistää sen jälkeen työryhmävalmistelu lainmuutosten toteuttamiseksi. Hallituksen esitys on tavoitteena antaa vuonna 2022. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteella vankeuslain turvallisuus- ja valvontatoimien muutoksenhakusäännökset on syytä arvioida tässä hankkeessa uudelleen myös siltä osin kuin kyse on vuonna 2015 säädetyistä muutoksenhakukielloista.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonta

Lakia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ei sovelleta Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa. Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan ei sovelleta myöskään maksulaitoslakia, jonka soveltamisalalana on liiketoimintana tarjottava maksupalvelu. Edellä mainittuja lakeja ja niiden mukaisia valvontavelvoitteita sovelletaan maksukortin myöntäneeseen ja muuhun maksupalvelua tarjoavaan maksulaitokseen. Maksukortin liikkeellelaskijan velvollisuutena on tarkkailla ja seurata maksukortin käyttöä edellä mainittujen lakien nojalla. Valvonnan tavoitteena on epätavallisten liiketoimien ja rahavirtojen havaitseminen (HE s. 8 ja 20).

Tekniseen valvontaan liittyvien tallenteiden käsittelyn yhteensopivuus EU:n tietosuojalainsäädännön kanssa

Perustuslakivaliokunta kiinnitti henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten osalta huomiota erityisesti teknistä valvontaa koskeviin säännöksiin. Perustuslakivaliokunnan mielestä ehdotettu sääntely on pääosin asianmukaista. Sääntelyä on kuitenkin syytä täydentää tallenteiden käyttötarkoitusta ja välttämättömäksi arvioitua tallentamisaikaa koskevalla säännöksellä. Lakivaliokunnan on syytä varmistua myös sääntelyn yhteensopivuudesta EU:n tietosuojalainsäädännön kanssa. Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä ottamaan yhteensopivuuteen vielä tarkemmin kantaa.

Ehdotetut teknisen valvonnan tallenteiden rekisteröintiä ja säilytysaikoja koskevat säännökset kuuluvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/680 (*rikosasioiden tietosuojadirektiivi*) soveltamisalaan. Ehdotetut säännökset ovat yleisesti sovellettavia rikosasioiden tietosuojalain säännöksiä täydentäviä säännöksiä, jotka ovat oikeusministeriön käsityksen mukaan edelleen tarpeen perusoikeusherkästä sääntelykontekstista johtuen (ks. PeVL 26/2018 vp, s. 3; PeVL 14/2018 vp, s. 5). Teknisen valvonnan tallenteet eivät ole henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018, *rikosasioiden tietosuojalaki*) 11 §:ssä tarkoitettuja erityisiä henkilötietoryhmiä. Niitä voidaan pitää kuitenkin muutoin valtiosääntöoikeudellisesti arkaluonteisina tietoina, joiden käsittelyyn voi liittyä erityisiä riskejä rekisteröidyn oikeuksien kannalta. Tällaisten tietojen käsittelyn olisi perustuttava erityisiä henkilötietoryhmiä vastaavasti nimenomaisiin lain säännöksiin, joilta voidaan perustuslain tulkintakäytännön mukaisesti edellyttää yksityiskohtaisuutta ja tarkkarajaisuutta. Säännösten on myös rajoituttava siihen, mikä on välttämätöntä.

Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 8 artiklan 2 kohta edellyttää, että direktiivin täytäntöönpanoa tarkoittavassa lainsäädännössä täsmennetään ainakin käsittelyn tavoitteet, käsiteltävät henkilötiedot ja käsittelyn tarkoitukset. Nämä vaatimukset täyttyvät ehdotettujen rekisterisäännösten osalta, ottaen

myös huomioon voimassa olevan lain 1 §:n 1 momentin soveltamisalasäännöksen. Oikeusministeriön vastineessa on ehdotettu täydennettäväksi 3. lakiehdotuksen 8 §:n 3 momentin 4 kohtaa siten, että rekisteriin saisi tallentaa vankeuslain 16 luvun 1 ja 1 a §:ssä tarkoitetussa valvonnassa saatuja tietoja, jotka siten kattaisivat myös teknisen valvonnan tallenteet. Ehdotetun 8 §:n 1 momentin mukainen turvallisuustietorekisterin käyttötarkoitus täsmentäisi samalla myös teknisen valvonnan tallenteiden käyttötarkoituksen, joka olisi vankeusrangaistuksen aikaisten rikosten estäminen tai laitosturvallisuuden ylläpitäminen. Ehdotetun 8 §:n 1 momentin mukaisesti tallenteiden olisi myös liityttävä turvallisuustietorekisterissä sellaisiin henkilöihin, joiden epäillään rikokseen, josta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta. Ehdotetulla 3 momentin 4 kohdan täsmennyksen myötä säännökset täyttäisivät perustuslakivaliokunnan vaatimuksen käyttötarkoituksen täsmentämisestä.

Teknisen valvonnan tallenteita on tarpeen käsitellä myös valvonta- ja toimintarekisterissä, jos tallenteet liittyvät muihin sellaisiin tapahtumiin tai henkilöihin, joilla on laitosturvallisuuden kannalta merkitystä. Oikeusministeriö toteaa, että voimassa olevaa 7 §:ää ei ehdoteta muutettavaksi kokonaisuudessaan, ja sen sääntelytekniikka on nykyisellään ehdotetusta 8 §:stä poikkeava. Ottaen kuitenkin huomioon perustuslakivaliokunnan lausuman ja tietosuojavaltuutetun lausunnon, olisi perusteltua, että tallenteiden rekisteröintimahdollisuus ilmenisi myös 7 §:stä selkeämmin. Ehdotettua uutta 5 momenttia olisi oikeusministeriön näkemyksen mukaan mahdollista täsmentää esimerkiksi seuraavasti:

”Valvonta- ja toimintarekisteri sisältää myös sellaisia tietoja tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida olevan laitosjärjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen kannalta merkityksellisiä. Tietoihin voisi sisältyä myös vankeuslain 16 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuun valvontaan liittyviä tallenteita, jos ne ovat välttämättömiä laitosjärjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämiseksi.”

Ottaen huomioon valvonta- ja toimintarekisterin erilaisen käyttötarkoituksen ja sen, että 7 §:ää ei ehdoteta täsmennettäväksi muutoin vastaavasti kuin 8 §:ää, tallenteiden rekisteröinnin edellytyksenä olisi perusteltua olla se, että tiedot ovat välttämättömiä. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotettu täsmennys ja 7 §:n 1 momentin mukainen rekisterin käyttötarkoitus täyttäisivät perustuslakivaliokunnan vaatimuksen käyttötarkoituksen täsmentämisestä.

Direktiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, että henkilötietojen poistamista tai niiden säilyttämisen tarpeellisuuden säännöllistä tarkistamista varten vahvistetaan asianmukaiset määräajat. Määräaikojen noudattaminen on varmistettava menettelysäännöillä. Ehdotettu tallenteiden säilytysaikaa koskeva 34 §:n 7 momentti tarkoittaisi 5 artiklan täytäntöönpanoa. Säilytysajasta säätäminen on samalla poikkeus rikosasioiden tietosuojalain 6 §:n 1 momentissa tarkoitettuun pääsääntöön, jonka mukaan tarpeettomat henkilötiedot on poistettava viipymättä. Rikosasioiden tietosuojalain 2 §:n 1 momentin mukaisesti ehdotettuja siitä poikkeavia säännöksiä sovelletaan ensisijaisesti. Oikeusministeriön arvion mukaan ehdotettu säilytysaika on välttämätön ja oikeasuhteinen tallenteiden käsittelyn tavoitteen kannalta, ottaen huomioon tietojen arkaluonteisuuden. Ehdotetut säännökset ovat oikeusministeriön käsityksen mukaan yhteensopivia rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa, ottaen erityisesti huomioon direktiivin 4 artiklan 1 kohdassa säädetyt henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet.

Rikosasioiden tietosuojalain eduskuntakäsittelyn yhteydessä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettuun lakiin tehtiin eräiltä muilta osin välttämättömät muutokset sen varmistamiseksi, että lain säännökset ovat yhteensopivia direktiivin kanssa. Parhaillaan käynnissä olevan Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmäuudistuksen yhteydessä henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annettu laki on kuitenkin tarkoitus uudistaa kokonaisuudessaan. Tässä yhteydessä tullaan arvioimaan vielä tarkemmin sääntelyn yhteensopivuutta EU:n tietosuojalainsäädännön kanssa.

Tallennuskynnys ja henkilötietojen luovuttaminen turvallisuustietorekisteristä

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lisähuomioita ehdotettuun tietojen tallennuskynnykseen turvallisuustietorekisterin (ja valvonta- ja toimintarekisterin) osalta, huomioiden myös tietojen luovuttamisen esitutkintaviranomaiselle. Oikeusministeriö toteaa, että perustuslakivaliokunta ei sinänsä kiinnittänyt erityistä huomiota hallituksen esityksessä ehdotettuihin säännöksiin, jotka koskevat henkilötietojen luovuttamista turvallisuustietorekisteristä tai toiminta- ja valvontarekisteristä esitutkintaviranomaiselle. Sen sijaan asiantuntijalausunnoissa on esitetty tiedon luovuttamiseen liittyviä näkökohtia, joita on vastinetta valmisteltaessa arvioitu tarkemmin. Asiantuntija-arviot näyttäisivät kytkeytyvän voimassa olevaan lakiin henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa (616/2019), sekä sen käsittelyn yhteydessä perustuslakivaliokunnan esittämiin huomautuksiin (PeVL 51/2018 vp). Oikeusministeriö esittää turvallisuustietorekisterin osalta seuraavat huomiot, jotka on jo osin nostettu esiin oikeusministeriön vastineessa.

Oikeusministeriö kiinnitti vastinetta valmisteltaessa erityisesti huomiota eduskunnan oikeusasiamiehen lausuntoon, mutta myös professori Melanderin ja Suomen asianajajaliiton lausuntoihin, joissa on kiinnitetty huomiota muun muassa oma-aloitteiseen tietojen luovuttamiseen, joka voi muodostua laajaksi. Eduskunnan oikeusasiamies ei pitänyt Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin tehtävien ja toimivaltuuksien erosta johtuen vakuuttavana sitä, että turvallisuustietorekisterin käsittelykynnys muutettaisiin vastaamaan henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 7 §:n mukaista käsittelykynnystä (voidaan perustellusti olettaa). Oikeusministeriö toteaa ensinnäkin, että perustuslakivaliokunta piti edellä mainitussa lausunnossaan ongelmallisena myös poliisin osalta sitä, että käsittelykynnys olisi alempi kuin esimerkiksi *syytä epäillä* rikosta.

Eduskunnan oikeusasiamies kiinnittää lausunnossaan huomiota myös siihen, ettei poliisin henkilötietolaki ole enää rekisteriperusteinen vaan sääntely on käsittelytarkoituksiin perustuvaa. Oikeusministeriö pitää tätä aiheellisena huomiona, mihin on syytä kiinnittää huomiota, kun arvioidaan henkilötietojen luovuttamista poliisin henkilötietolaissa säädettyihin tarkoituksiin. Poliisin henkilötietolaissa ei säädetä, mihin poliisille turvallisuustietorekisteristä luovutettavat tiedot henkilöistä, joiden voitaisiin perustellusti arvioida/ epäillä syyllistyvän rikokseen, tallennettaisiin, ja tallennettaisiinko muut poliisin henkilötietolain 7 §:ssä tarkoitetut henkilöt samaan rekisteriin (erityisesti näihin toistuvasti yhteydessä olevat henkilöt, asianomistajat ja uhrit sekä todistajat). Joka tapauksessa tietojen luovuttaminen poliisille ehdotettujen säännösten nojalla tarkoittaisi, että ne voitaisiin tallentaa johonkin poliisin rikosperusteiseen rekisteriin. Toisaalta poliisin henkilötietolaki näyttäisi mahdollistavan tällaisten tietojen yhdistämisen ja käsittelyn aiemmasta laista poikkeavilla edellytyksillä, minkä lisäksi laki nimenomaisesti sallii tietojen käsittelyn ja luovuttamisen laajalti muihin kuin alkuperäisiin käsittelytarkoituksiin (erityisesti poliisin henkilötietolain 13 §, 21 § ja 22 §). Näin ollen tietojen luovuttamisella esitutkintaviranomaiselle voisi olla yksityiselämän suojaan puuttuvaa vaikutusta myös muihin henkilöihin, minkä lisäksi tietojen käsittelytarkoitus voi tietojen luovuttamisen jälkeen oleellisesti muuttua. Tästä syystä, ja huomioiden asiantuntijalausunnoissa esiin nostetut perustellut huolet, oikeusministeriö katsoo vastineensa mukaisesti, että turvallisuustietorekisterin käsittelykynnyksen olisi syytä olla korkeammalla kuin poliisin henkilötietolain 7 §:ssä säädetty käsittelykynnys. Toisaalta esitutkintalain esitöissä ei myöskään esitutkintakynnystä ole asetettu kovin korkealle. Tältä osin on joka tapauksessa syytä kiinnittää huomiota siihen, että Rikosseuraamuslaitos ei ole esitutkintaviranomainen, jolloin syytä epäillä –kynnyksen arvioiminen ei olisi tarkoituksenmukaista ja olisi käytännössä vaikeaa. Oikeusministeriö toteaa lisäksi, että esitutkintaa koskevat säännökset eivät sovellu kovin hyvin vertailukohdaksi, ottaen huomioon erilaisen asiayhteyden. Lähin vertailukohta olisi poliisin henkilötietolain 7 §:ssä säädetty käsittelykynnys, jota perustuslakivaliokunta on kuitenkin pitänyt ongelmallisena.

Turvallisuustietorekisteriin kirjattavissa tiedoissa olisi hallituksen esityksen (s. 28) mukaisesti kyse yksittäiseen epäilyyn liittyvistä, ei seurantaan tai tiedonhankintaan perustuvista tiedoista. Tietoja voitaisiin hallituksen esityksen perustelujen mukaan kirjata, mikäli syntyy konkreettinen perusteltu epäily olettaa, että vanki syyllistyy rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta. Tarkoituksena olisi estää rikokseen syyllistyminen ja turvata laitosturvallisuus. Rikollisuuden selvittäminen ei olisi enää peruste tiedon tallentamiseksi, koska rikosten selvittäminen ei kuulu Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltaan. Tietoja olisi kuitenkin voitava luovuttaa esitutkintaviranomaiselle, jonka tehtävänä on rikoksen ennalta estäminen tai paljastaminen taikka konkreettisen rikosepäilyn selvittäminen. Oikeusministeriö katsoi vastineessaan, että tarkoituksenmukainen tietojen tallennus- ja luovutuskynnys voisi olla perusteltu syy epäillä rikosta. Vastaava koskee vankeuslain 19 luvun 1 §:n 3 momentin mukaista tiedon ilmoittamista. Asiantuntijalausunnoista saa sen käsityksen, että asiantuntijat eivät nähneet oleellista eroa perustellun olettamuksen ja arvion välillä.

Henkilönkatsastus

Voimassa olevan vankeuslain 16 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan vangille voidaan tehdä rikoksen selvittämiseksi henkilönkatsastus, jos vankia todennäköisin syin epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai huumausaineen käyttörikoksesta. Vastineessa esitetyn mukaisesti toimenpide kytkettäisiin siihen, että on todennäköistä syytä epäillä, että vangilla on vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle.

Oikeusministeriön vastineessa esitetyn mukaan henkilökatsastuksen edellytyksenä olisi todennäköistä syytä epäillä, että vangilla on kehossaan vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle. Henkilönkatsastuksen kynnys ja edellytys laskisi siten siltä osin, että rikosepäilyn sijasta toimenpiteen edellytykseksi riittäisi epäily kiellettyjen aineiden tai esineiden kuljettamisesta vankilaan. Kynnys olisi kuitenkin korkeampi kuin eristämistarkkailussa, koska esineiden tai aineiden tulisi olla sellaisia, että ne ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle. Muutos ei kuitenkaan olisi olennainen nykytilaan verrattuna ja toteuttaisi perustuslakivaliokunnan huomautuksen siitä, ettei perusteena tulisi olla rikoksen selvittäminen.

Rikoksen selvittäminen henkilönkatsastuksen perusteena myös poistettaisiin ja sääntelyä muutettaisiin siten vastaamaan muuta vankeuslain sääntelyä, kuten perustuslakivaliokunta on edellyttänyt. Käytännössä henkilönkatsastus ja eristämistarkkailu liittyvät lähes aina huumausaineisiin, huumausaineiksi luokiteltaviin lääkeaineisiin tai niiden käyttöön tarkoitettuihin välineisiin taikka dopingaineisiin. Tämän vuoksi toimenpiteen kytkeminen siihen, että on todennäköistä syytä epäillä, että vangilla on kehossaan vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilaturvallisuudelle tai hengelle tai terveydelle on keskeinen elementti henkilönkatsastuksen osalta.

Henkilönkatsastuksen perusteena olisi myös se, että kielletyt aineet tai esineet ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa henkilön hengelle tai terveydelle. Kehonsisäisesti, monesti vastoin omaa tahtoa, kuljetettavat kielletyt esineet ja aineet ovat käytännössä usein huumausaineita, joiden kehonsisäinen kuljettaminen on erittäin vaarallista henkilön hengen ja terveyden kannalta.

Eristämistarkkailu ei ole edellytyksenä henkilönkatsastukselle, eikä henkilönkatsastusta välttämättä ole tehty eristämistarkkailuun sijoitettavalle henkilölle. Eristämistarkkailuun vanki voidaan sijoittaa,

jos on perusteltua syytä epäillä, että vangilla vankilassa tai sinne tullessaan on kehossaan vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä. Tällöin vanki saadaan sijoittaa huoneeseen tai selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Henkilönkatsastuksen kynnys olisi kuitenkin epäily todennäköisin syin. Henkilönkatsastuksella puututaan voimakkaammin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen kuin eristämistarkkailulla ja henkilöntarkastuksella, joten henkilönkatsastuksen osalta kyseessä tulisi olla vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettu aine tai esine, joka on omiaan aiheuttamaan vaaraa järjestykselle tai turvallisuudelle tai vangin hengelle tai terveydelle. Eristämistarkkailun ja henkilöntarkastuksen edellytyksenä on yksinomaan epäily siitä, että vangilla on kehossaan vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Henkilönkatsastuksen päätöstoimivalta on myös ylemmällä tasolla, siitä päättää vankilan johtaja. Eristämistarkkailusta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Oikeusministeriössä on valmisteltu hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta (ROTI-tietojärjestelmän käyttöönotto). Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa. Kyseisessä esityksessä ehdotetaan myös muutoksia vankeuslain 1 luvun 9 §:ään, 9 luvun 9 §:ään sekä 20 luvun 2 §:ään. Näitä pykäliä koskevat muutosesitykset sisältyvät myös tähän hallituksen esitykseen. Esitys on annettu eduskunnalle viikolla 51 (HE 246/2020 vp).

Oikeusministeriössä on valmisteltu myös hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Rikosseuraamuslaitoksesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi Kyseisessä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vankeuslain 1 luvun 9 §:ää ja 2 luvun 10 §:ää. Näitä säännöksiä esitetään muutettaviksi myös tässä esityksessä. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle viikolla 5.

Lakiehdotukset

1.

Laki

vankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vankeuslain (767/2005) 1 luvun 9 §:n 2 momentti, 2 luvun 10 §:n 3 momentti, 4 luvun 4 §:n 3 momentti, 9 luvun 3 § ja 10 §:n 2 momentti, 12 luvun 2 §:n 1 momentti, **2 a §:n 1 momentti,** 5 §:n 1 momentti, 7 §:n 1 momentti ja 8 §:n 1 momentti, 13 luvun 2 §:n 3 momentti, **16 luvun 6 §:n momentti,** 19 luvun 1 ja 2 § sekä 20 luvun 2 §:n 7 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 9 §:n 2 momentti, 12 luvun 2 §:n 1 momentti**, 2 a §:n 1 momentti**, 7 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 momentti,13 luvun 2 §:n 3 momentti, 19 luvun 2 § ja 20 luvun 2 §:n 7 kohta laissa 393/2015, 2 luvun 10 §:n 3 momentti laissa 33/2015, 9 luvun 3 § ja 10 §:n 2 momentti laissa 383/2017 sekä 19 luvun 1 § osaksi laissa 735/2011, sekä

lisätään 2 luvun 2 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 383/2017, uusi 2 momentti, 9 lukuun uusi 3 a §, luvun 9 §:ään uusi 4 momentti sekä 16 lukuun uusi 1 a § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

— —

Rikosseuraamusalueen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä ja etsintäkuuluttamisessa, jollei asia siedä viivytystä.

— —

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

2 a §

Etsintäkuuluttaminen

— —

Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa vangin *täytäntöönpanon jatkamiseksi*, jos hän:

1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta, 8 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitetusta sijoituspaikasta tai 10 luvun 2—4 §:ssä tarkoitetusta hoitopaikasta;

2) on ollut 8 luvun 6 §:n tai 9 §:n 1 tai 3 momentin taikka 14 luvun nojalla myönnetyllä luvalla vankilan ulkopuolella eikä palaa lupaehdoissa määrättynä ajankohtana taikka rikkoo muuten luvan ehtoja.

10 §

Päätösvalta

— —

Täytäntöönpanosta vastaava virkamies tai täytäntöönpanojohtajan määräämä muu täytäntöönpanoyksikön virkamies päättää tuomitun tai vangin etsintäkuuluttamisesta ja sen peruuttamisesta.

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

4 §

Säännöksistä ja vankilan oloista tiedottaminen

— —

Vankien saatavilla on oltava kokoelma vankeja koskevista laeista, asetuksista ja muista säädöksistä. Vankien saatavilla on oltava myös luettelo, josta käyvät ilmi vankilaa ja sen henkilökunnan toimintaa valvovat viranomaiset sekä ihmisoikeuksien toteutumista valvovat toimielimet, joille vangilla on kansainvälisten sopimusten mukaan valitus- tai kanteluoikeus.

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito

Suljetussa vankilassa vangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa tai rikoslain 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja muita maksuvälineitä. Vangin käyttöön ~~voidaan kuitenkin antaa~~ *annetaan kuitenkin* Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäviksi, talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Avolaitoksessa olevalla vangilla on oikeus pitää hallussaan rahaa ja muita maksuvälineitä. Vangin käyttöön ~~voidaan antaa~~ *annetaan* Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti, *jos vanki sitä pyytää.* Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet voidaan hänen pyynnöstään ottaa vankilassa säilytettäväksi, tallettaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai tallettaa vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Vangille annetaan kuukausittain ote hänen rahavarojensa tilinpidosta.

3 a §

Maksukortin käytön valvonta

Vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi, siten että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Jos 1 momentin mukaisessa valvonnassa havaitaan tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavia maksutapahtumia tai jos se on ~~muusta syystä~~ ~~tarpeen,~~ *Rikosseuraamuslaitoksen muun toiminnan yhteydessä ilmenneestä syystä taikka muulta viranomaiselta tulleen tiedon johdosta välttämätöntä* maksukortin käyttöä voidaan tapauskohtaisen päätöksen perusteella valvoa, siten että valvonta kohdistetaan ~~kaikkiin maksukortin käyttöä koskeviin~~

*vangin maksukortin tili*tietoihin. Edellytyksenä on lisäksi, että valvonta on ~~tarpeen~~ *välttämätöntä* rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään kuukauden määräajaksi kerrallaan.

9 §

Päätösvalta

— —

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetusta Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka hänen tällaisiin tehtäviin erikseen nimeämänsä ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

— —

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö antaa tarkemmat määräykset:

1) vangin käyttöön annettavan maksukortin ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;
2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettämisestä ja hävittämisestä;
3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;
4) 6 §:ssä tarkoitetun provision maksamisesta ja määrästä sekä mainitussa pykälässä tarkoitetun toimintarahan suorittamatta jättämisestä.

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään kahden viikon määräajaksi kerrallaan.

— —

2 a §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava vangille tieto. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi ~~tai selvittämiseksi~~, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava kahden viikon kuluessa lukemisesta tai, jos vanki vapautetaan ennen mainittua määräaikaa, viimeistään vangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

— — —— —

5 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Vangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti saadaan pidättää, jos pidättäminen on tarpeen rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

— —

7 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Vangin puhelua saadaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai puhelun vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

— —

8 §

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä varmuusosastolla

Varmuusosastolla olevalta vangilta peräisin oleva ja vangille saapunut muu kuin 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Muutoin vangin kirjeenvaihtoon sovelletaan, mitä 1 §:ssä, 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 2 a, 3—5, 10 ja 11 §:ssä säädetään.

— —

13 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

2 §

Tapaamistilat ja valvonta

— —

Jäljempänä 3 §:ssä tarkoitetussa valvotussa tapaamisessa vangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai tapaajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja tapaajalle. Varmuusosastolle sijoitetun vangin valvotun tapaamisen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa.

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

1 a §

Tekninen valvonta vankilassa

Vankilan alueen ja tilojen valvontaan voidaan käyttää teknistä valvontaa vankilan järjestyksen, vankilassa pitämisen varmuuden ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä karkaamisen tai avolaitoksesta luvatta poistumisen ja rikoksen estämiseksi. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Teknistä valvontaa ei saa käyttää vankien asuinselleissä, WC-tiloissa, pukeutumistiloissa tai muissa vastaavissa paikoissa. Teknisestä valvonnasta on ilmoitettava asianmukaisella tavalla.
Teknisestä valvonnasta tapaamistiloissa säädetään 13 luvussa. Teknisestä valvonnasta tarkkailussa ja eristämistarkkailussa säädetään 18 luvussa. Työntekijän kameravalvonnasta säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) 16 ja 17 §:ssä.

6 §

Henkilönkatsastus

Vangille voidaan tehdä ~~rikoksen selvittämiseksi~~ henkilönkatsastus, jos ~~vankia todennäköisin syin epäillään rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on enemmän kuin kuusi kuukautta vankeutta, tai huumausaineen käyttörikoksesta on~~ *todennäköistä syytä epäillä, että vangilla on vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle.*

— — ——— —

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen

1 §

Ilmoitus poliisille, muulle esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle

Jos vankien valvonnan tai muun Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien hoidon yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen nojalla on syytä epäillä rahan ja muiden maksuvälineiden tai muun omaisuuden laillista alkuperää, asiasta on ilmoitettava poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle.
Vangilta peräisin olevan tai hänelle saapuneen kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin taikka vangin puhelun tai muun sähköisen viestin sisällöstä saadaan antaa tieto poliisille, muulle esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi. Samoin edellytyksin voidaan antaa viestistä jäljennös tai tallenne. Tiedon antamisen edellytyksenä on, että tiedon vastaanottavalla viranomaisella on oikeus tiedon saamiseen.
Rikosseuraamuslaitos saa ilmoittaa poliisille, muulle esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle vankien valvonnan tai muun Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien hoidon yhteydessä ilmenneitä tietoja sellaisista tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan perustellusti ~~arvioida liittyvän~~ epäillä liittyvän rikolliseen toimintaan. Tietoja ei saa

kuitenkaan luovuttaa, jos sellaisen tiedon tai asiakirjan antaminen poliisille tai tietojen käyttö todisteena on laissa kielletty tai sitä on rajoitettu.

2 §

Ilmoitus etuuden myöntäneelle viranomaiselle

Jos vankien valvonnan tai muun Rikosseuraamuslaitoksen tehtävien hoidon yhteydessä ilmi tulleiden seikkojen nojalla on syytä epäillä, että vangille on perusteettomasti maksettu työttömyyskorvausta, kansaneläkettä tai muuta vastaavaa sosiaalietuutta, siitä on asian selvittämiseksi ilmoitettava etuuden myöntäneelle viranomaiselle.

20 luku

Muutoksenhaku

2 §

Muutoksenhakukielto

Vanki tai tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

— —

7) 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksukortin käytön valvontaa tai 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käyttöä;

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

2.

Laki

tutkintavankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan tutkintavankeuslain (768/2005) 2 luvun 3 §:n 3 momentti, 5 luvun 3 §:n 1 momentti ja 9 §:n 2 momentti, 8 luvun 2 §:n 1 momentti, **2 a §:n 1 momentti**, 5 §:n 1 momentti ja 7 §:n 1 momentti ~~sekä~~ 9 luvun 1 §:n 3 momentti **sekä 11 luvun 6 §:n 1 momentti,**

sellaisina kuin niistä ovat 5 luvun 3 §:n 1 momentti ja 9 §:n 2 momentti laissa 384/2017, 8 luvun 2 §:n 1 momentti, **2 a §:n 1 momentti** ja 7 §:n 1 momentti ja 9 luvun 1 §:n 3 momentti laissa 394/2015, sekä

lisätään 2 lukuun uusi 5 a ja 5 b §, 5 lukuun uusi 3 a § ja luvun 8 §:ään uusi 3 momentti, 11 luvun 1 §:ään uusi 3 momentti sekä 15 luvun 2 §:ään uusi 3 a kohta seuraavasti:

2 luku

Saapuminen vankilaan

3 §

Säännöksistä ja vankilan oloista tiedottaminen

— — — —

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito

Tutkintavangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa eikä rikoslain 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja muita maksuvälineitä. Tutkintavangin käyttöön ~~voidaan kuitenkin antaa~~ *annetaan kuitenkin* Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Tutkintavangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäviksi, talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

— —

3 a §

Maksukortin käytön valvonta

Tutkintavangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi, siten että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Jos 1 momentin mukaisessa valvonnassa havaitaan tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavia maksutapahtumia tai jos se on ~~muusta syystä~~ ~~tarpeen,~~ *Rikosseuraamuslaitoksen muun toiminnan yhteydessä ilmenneestä syystä taikka muulta viranomaiselta tulleen tiedon johdosta välttämätöntä* maksukortin käyttöä voidaan tapauskohtaisen päätöksen perusteella valvoa, siten että valvonta kohdistetaan ~~kaikkiin maksukortin käyttöä koskeviin~~ *tutkintavangin maksukortin tili*tietoihin. Edellytyksenä on lisäksi, että valvonta on ~~tarpeen~~ *välttämätöntä* rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka *tutkinta*vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään kuukauden määräajaksi kerrallaan.

8 §

Päätösvalta

— —

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetusta Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka hänen tällaisiin tehtäviin erikseen nimeämänsä ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

— —

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö antaa tarkemmat määräykset:

1) tutkintavangin käyttöön annettavan maksukortin ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;

2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettämisestä ja hävittämisestä;

3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;

4) vankeuslain 9 luvun 6 §:ssä tarkoitetun provision maksamisesta ja provision määrästä sekä mainitussa pykälässä tarkoitetun toimintarahan suorittamatta jättämisestä.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Tutkintavangille saapunut tai tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi, rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään kahden viikon määräajaksi kerrallaan.

— —

2 a §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos tutkintavangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava tieto tutkintavangille. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi ~~tai selvittämiseksi~~, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava kahden viikon kuluessa lukemisesta tai, jos tutkintavanki vapautetaan ennen mainittua määräaikaa, viimeistään tutkintavangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

— —

5 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Tutkintavangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti saadaan pidättää, jos sen perille toimittaminen vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen tai jos pidättäminen on tarpeen rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

— —

7 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Tutkintavangin puhelua saadaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai puhelun vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

— —

9 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

1 §

Tapaaminen

— —

Tutkintavangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai tapaajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja tapaajalle.

— —

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

1 §

Valvonta vankilassa

— —

Tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan vankeuslain 16 luvun 1 a §:n säännöksiä teknisestä valvonnasta vankilassa.

15 luku

Muutoksenhaku

2 §

Muutoksenhakukielto

Tutkintavanki ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

— —

3 a) 5 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksukortin käytön valvontaa;

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetun lain (1069/2015) 24 §:n 1 momentti, *muutetaan* 8 §,14 §:n 1 **ja 2** momentti sekä 20, 21 ja 26 § sekä
lisätään 7 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 17/2016, uusi 5 ja 6 momentti ~~sekä~~ lakiin uusi 29 a § **sekä 34 §:ään uusi 7 momentti** seuraavasti:

7 §

Valvonta- ja toimintarekisteri

— —

Valvonta- ja toimintarekisteri sisältää myös sellaisia tietoja tapahtumista tai henkilöistä, joiden voidaan olosuhteiden taikka henkilön käyttäytymisen vuoksi perustellusti arvioida olevan laitosjärjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen kannalta merkityksellisiä. *Tietoihin voisi sisältyä myös vankeuslain 16 luvun 1 a §:ssä tarkoitettuun valvontaan liittyviä tallenteita, jos ne ovat välttämättömiä laitosjärjestyksen ja laitosturvallisuuden ylläpitämiseksi.”*

Tietoja talletettaessa niihin on liitettävä arvio tietojen luotettavuudesta ja oikeellisuudesta, jos se on mahdollista.

8 §

Turvallisuustietorekisteri

Turvallisuustietorekisteri sisältää vankeusrangaistuksen aikaisten rikosten estämiseen tai laitosturvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä tietoja *vangeista* ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetuista henkilöistä, joiden voidaan perustellusti ~~olettaa~~ epäillä syyllistyvän rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta. Rekisteri voi sisältää tietoja myös poikkeuksellisista turvallisuutta vaarantavista tapahtumista vankilassa.

Turvallisuustietorekisteri voi sisältää 4 §:ssä tarkoitettujen henkilön yksilöintitietojen lisäksi 1 momentissa tarkoitettuun epäilyyn sekä 2 momentissa tarkoitettuun tapahtumaan liittyviä:

1) vankeuslain 9 luvun 3 a §:ssä sekä tutkintavankeuslain 5 luvun 3 a §:ssä säädettyyn maksukortin käytön valvontaan liittyviä tietoja;

2) vankeuslain 12 ja 13 luvussa sekä tutkintavankeuslain 8 ja 9 luvussa säädettyihin kirjeenvaihtoon sekä tapaamisiin, puheluihin, internetin käyttöön ja muihin teleyhteyksiin liittyviä tietoja;

3) vankeuslain 16 ja 17 luvussa sekä tutkintavankeuslain 11 ja 12 luvussa tarkoitettuihin tarkastuksiin liittyviä tietoja;

4) vankeuslain 16 luvun 1 *ja 1 a* §:ssä tarkoitetussa valvonnassa saatuja tietoja;

5) Rikosseuraamuslaitoksen muiden viranomaisten rekistereistä saamia rekisteröityyn liitettävissä olevia tietoja;

6) muulta viranomaiselta tai yksityiseltä henkilöltä saatuja vihjetietoja.

Rikosseuraamuslaitos saa käsitellä muuta henkilöä kuin Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettua koskevaa rekisterin käyttötarkoituksen kannalta välttämätöntä 1, 2 ja 5 –kohdassa tarkoitettua tietoa, jos henkilön voidaan perustellusti epäillä syyllistyvän rikokseen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta tai vaarantavan vankilan turvallisuutta.

Peruste henkilön rekisteröimiselle turvallisuustietorekisteriin tulee kirjata.

Tietoja talletettaessa niihin on liitettävä arvio tietojen antajan luotettavuudesta ja tietojen oikeellisuudesta, jos se on mahdollista.

3 luku

Tietojen käsittelyn periaatteet

14 §

Tietojen luovuttaminen poliisille, Maahanmuuttovirastolle ja vastaanottokeskukselle

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä *pyynnöstä* ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettua ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat seuraavat yksilöidyt tiedot, jos tiedot ovat tarpeen rikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi, etsintäkuulutetun henkilön kiinniottamiseksi taikka henkilön luotettavuutta edellyttävää poliisin lupaa tai hyväksyntää varten:

1) 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut yksilöintitiedot;

2) täytäntöönpanorekisterissä olevat tiedot rikoksista ja tuomioista, tutkintavangin erillään pitämisen ja yhteydenpitomahdollisuuksien rajoittamisen tarpeesta sekä muista häntä koskevista erityisistä määräyksistä sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

3) yhdyskuntaseuraamusrekisterissä olevat tiedot yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa varten laaditun suunnitelman sisällöstä ja ehdoista sekä yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;

4) valvonta- ja toimintarekisterissä olevat tiedot vangin ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa, yhteyksistä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuolelle sekä karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityölupaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta.

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa poliisille ja Maahanmuuttovirastolle rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettua ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen maassa oleskelua, kansainvälistä suojelua, maasta poistamista, kansalaisuutta, maahantulokieltoon määräämistä tai maahantulokiellon peruuttamista koskevan asian käsittelemiseksi:

1) täytäntöönpanorekisterissä olevat tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta tai päättymisestä;

2) yhdyskuntaseuraamusrekisterissä olevat tiedot yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;

3) valvonta- ja toimintarekisterissä olevat tiedot vangin ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun ***sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa,*** karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityölupaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta.

— —

20 §

Tietojen luovuttaminen Tullille

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä *pyynnöstä* ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa Tullille rikok-

sesta epäiltyä, tuomittua, vankia, Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettua ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi:

1) 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut yksilöintitiedot;

2) täytäntöönpanorekisterissä olevat tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

3) yhdyskuntaseuraamusrekisterissä olevat tiedot yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa varten laaditun suunnitelman sisällöstä ja ehdoista sekä yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;

4) valvonta- ja toimintarekisterissä olevat tiedot vangin ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa, yhteyksistä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuolelle sekä karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityölupaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta.

21 §

Tietojen luovuttaminen Rajavartiolaitokselle

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä *pyynnöstä* ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa Rajavartiolaitokselle rikoksesta epäiltyä, tuomittua, vankia, Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otettua ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavaa koskevat seuraavat tiedot, jos tiedot ovat tarpeen rajavalvontaa varten, ***henkilön maasta poistamiseksi***, henkilöiden tavoittamiseksi taikka rikoksen estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi tai syyteharkintaan saattamiseksi taikka henkilön luotettavuutta edellyttävää rajavartiolaitoksen lupaa tai hyväksyntää varten:

1) 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetut yksilöintitiedot;

2) täytäntöönpanorekisterissä olevat tiedot rikoksista ja tuomioista sekä rangaistuksen täytäntöönpanon tai tutkintavankeuden toimeenpanon alkamisesta ja päättymisestä;

3) yhdyskuntaseuraamusrekisterissä olevat tiedot yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa varten laaditun suunnitelman sisällöstä ja ehdoista sekä yhdyskuntaseuraamusta suorittavan täytäntöönpanoon liittyvien ehtojen rikkomisesta;

4) valvonta- ja toimintarekisterissä olevat tiedot vangin ja Rikosseuraamuslaitoksen yksikköön otetun sijoittamisesta Rikosseuraamuslaitoksessa, yhteyksistä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuolelle sekä karkaamisesta ja avolaitoksesta luvatta poistumisesta, poistumislupa-, opintolupa- ja siviilityölupaehtojen rikkomisesta sekä Rikosseuraamuslaitoksen yksikön ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseen liittyvien ehtojen rikkomisesta.

26 §

Tietojen luovuttaminen turvallisuustietorekisteristä

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ja muualla laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi salassapitosäännösten estämättä *pyynnöstä* ja myös oma-aloitteisesti luovuttaa poliisille, pääesikunnalle, Tullille ja Rajavartiolaitokselle turvallisuustietorekisterin tietoja, jotka ovat välttämättömiä turvallisuustietorekisterin mukaisiin käyttötarkoituksiin. Tietoa luovutettaessa on ilmoitettava, kuinka luotettava tieto on.

Tietojen luovuttamisesta päättää rekisterinpitäjä tai sen määräämä Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

29 a §

Oikeus saada tietoja ~~maksukortin myöntäjältä tai maksun välittäjänä toimivalta~~ ***maksupalvelun tarjoajalta***

Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä maksukortin myöntäneeltä tai maksun välittäjänä toimivalta ~~maksulaitokselta~~ *maksupalvelun tarjoajalta* välttämättömät tiedot Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin ~~käytön hallinnointia~~ *käyttöön liittyviä vankeuslain 9 luvun 3 ja 4 §:ssä*

ja tutkintavankeuslain 5 luvun 3 ja 4 §:ssä säädettyjä tehtäviä varten sekä maksukortin vankeuslain 9 luvun 3 a §:n ja tutkintavankeuslain 5 luvun 3 a §:n mukaista maksutapahtumien valvontaa varten.

Mitä edellä 1 momentissa on tiedonsaantioikeuden osalta säädetty, sovelletaan myös Suomeen maksupalveluja tarjoaviin ulkomaisiin maksulaitoksiin tai ulkomaisiin luottolaitoksiin.

34 §

Tietojen tarkistaminen ja poistaminen rekisteristä

— —

Teknisen valvonnan tallenteet on hävitettävä viimeistään kuukauden kuluttua tallentamisen päättymisestä, jollei niiden säilyttäminen ole välttämätöntä 7 tai 8 §:ssä säädettyyn tarkoitukseen.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

4.

Laki

poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annettuun lakiin (687/2009) uusi 6 a § seuraavasti:

6 a §

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen osallistuminen PTR-rikostiedusteluyksikön toimintaan

Rikosseuraamuslaitoksen virkamies voi osallistua PTR-rikostiedusteluyksikön toimintaan, jos se on tarpeen vankeusrangaistuksen aikaisten rikosten estämiseksi tai laitosturvallisuuden ylläpitämiseksi.
Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen toimivallasta säädetään vankeuslaissa (767/2005) ja tutkintavankeuslaissa (768/2005). Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen oikeudesta käsitellä henkilötietoja PTR-rikostiedusteluyksikössä säädetään henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa (1069/2015).

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____